

Умовні скорочення

- Грінч. – Словарь української мови: В 4 т. / За ред. Б. Грінченка. – К.: Наукова думка, 1996. – Т. 1. – 496 с.
- ГСБМ – Гістарычны слоўнік беларускай мовы. Вып. 7. Гледенье – Девичество / Склад. Т.І. Блізнюк та ін.; Рэд. А. М. Булыка. – Мінск: Навука і тэхніка, 1986. – 303 с.
- Желех. – Желехівський Є. Малорусько-німецький словар. – Львів, 1886. – Т. I. – 598 с.
- Картотека – Картотека “Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.”. Зберігається у відділі української мови Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України (м. Львів).
- ЛБ – Лексикон словенороський Памви Беринди / Підг. тексту і вступна ст. В.В. Німчука. – К.: Наукова думка, 1961. – 272 с.
- ЛГП – Лікарські та господарські порадики XVIII ст. / Підгот. до вид. В.А. Передрієнко. – К.: Наукова думка, 1984. – 127 с.
- ЛРК – Лохвицька ратушна книга другої половини XVII ст. / Підг. до вид. О.М. Маштабей, В.Г. Самійленко, Б.А. Шарпило. – К.: Наукова думка, 1986. – 221 с.
- СУМ XVI–XVII – Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. / НАН України. Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича. – Львів, 1996. – Вип. 3. – 251 с.; 1999. – Вип. 6. – 255 с.
- Тимч., ІСУЯ – Історичний словник українського язика / За ред. Є. Тимченка. – Х.; К., 1930–1932. – Т. 1. – Вип. 1–2. – 947 с.
- Тимч., Матер. – Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст.: У 2 кн. / Німчук В. В. (відп. ред.) та ін. – К. – Нью-Йорк, 2003. – Кн. 1. – 512 с.
- SFJP – Skorupka St. Słownik frazeologiczny języka polskiego. – Warszawa, 1974. – Т. 1. – А/Р. – 788 s.
- SP – Słownik polszczyzny XVI wieku. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk: IBL, 1973. – Т. VII. – 543 s.

Література

1. Генсьорський А.І. Галицько-Волинський літопис (лексичні, фразеологічні та стилістичні особливості). – К.: Вид-во АН УРСР, 1961. – С. 154–220.
2. Німчук В.В. Давньоруська спадщина в лексиці української мови. – К.: Наукова думка, 1992. – 416 с.
3. Суховій О.О. Соматична фразеологія із семантичним центром “око” (на матеріалі зб. “Казань кінця XVII ст. Варлаама Ясинського”) // Вісник КНУ. Сер.: Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. – К.: Київський університет, 1996. – Вип. 4. – С. 159–165.
4. Суховій О.О. Фразеологія ораторсько-проповідницької прози Варлаама Ясинського: Автореф. дис... канд. філол. наук / КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2002. – С. 54–56.
5. Тимченко І.В. Структурно-семантичний аналіз фразеологічних одиниць с компонентами-соматизмами *голова, око, вухо, ніс, язик*: Автореф. дис... канд. філол. наук / Харьков. гос. пед. ин-т ім. Г.С. Сковороди. – Х., 1990. – 16 с.
6. Черевко І.В. Семантико-структурна та стильова характеристика фразеологізмів в українських пам’ятках XVI–XVII ст.: Автореф. дис... канд. філол. наук / Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. – Львів, 2006. – С. 64–66.

УДК 81’373.2

ДМИТРОШКІН Д.Е.
(Хмельницький)

КОМПОЗИТИ З ВИКОРИСТАННЯМ ВЛАСНИХ НАЗВ ЯК ОКРЕМИЙ ТИП ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ

Класифікація складних слів завжди була і залишається невирішеною проблемою. Різні вчені мають різні погляди на це питання, тому ще досі не створено універсальної класифікації, яка б охоплювала всі аспекти складних слів.

Складні слова утворюються за вже існуючими моделям. Слово будується так само, як його прототип, і тому його смислова структура зазвичай обмежена цілком визначеним значенням.

Численні класифікації складних слів, які на сьогодні представлені у науковій літературі мають широкий спектр проблем, а саме: проблеми термінології, проблеми лексичних категорій, яким

не приділяють увагу і проблеми стійкості вже існуючих критеріїв. Так, питаннями композитології займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених.

З праць вчених, які аналізували складні слова можна побачити, що окрім структур $[n+n]$ і $[a+n]$ у мовах світу налічується багато інших структур. Окрім вже загаданих, є структури $[v+v]v$, $[v+v]n$, $[a+v]v$, $[n+v]n$, $[n+v]v$, $[v+n]n$, $[v+n]v$, $[pro+n]n$, $[pro+v]v$, $[p+a]a$, $[adv+v]v$ тощо, властивості яких досліджувались лише частково. Серед них високопродуктивні структури [1].

Найбільш гостра проблема класифікації складних слів пов'язана з неоднорідною природою вже прийнятих критеріїв. Найпоширенішим способом класифікації складних слів є їх опис за такими критеріями як ендоцентричність/екзоцентричність та до поняття координація [3]. Кубинський вчений Хуан Родрігез виділяє такі типи складних слів: субстантивні складні слова, ад'єктивні складні слова, дієслівні складні слова, адвербіальні складні слова [2]. Інші класифікації спираються виключно на граматичні властивості елементів складних слів.

У статті мова йде про складні слова, компонентами яких є власні назви, імена людей тощо. В сучасній лінгвістичній літературі такі складні лексичні одиниці ще зовсім не висвітлені. Матеріалом дослідження були тексти спортивної тематики, Інтернет джерела і відео записи спортивних подій. В американському спортивному дискурсі одним із основних типів словотвору є основокладання. Велику кількість термінів, описів рухів спортсменів та їх екіпіровки становлять композити. Намагаючись проаналізувати дані лексичні одиниці, ми дійшли висновку, жодна із запропонованих раніше класифікацій повністю не описує і не пояснює семантику складних слів, притаманних спортивному дискурсу. Такі композити часто можна зустріти на шпальтах газет, в усному мовленні спортивного коментатора, в титрах під час спортивного матчу. Причиною вважати ці лексичні одиниці складними є, перш за все, їх графічна форма. Зазвичай такі композити пишуться через дефіс, наприклад *Giambi-like*, *Red Wings-Sharks playoff battle*, *Miami draft* тощо.

Всі складні слова, в яких використовуються власні назви, ми пропонуємо поділити на 4 групи. До першої, найбільш чисельної, належать композити, першим компонентом яких є власна назва, а другим – лексема, яка виражає певний рівень, якість (зазвичай тут використовуються слова *like*, *high*, *best*). Наприклад, *Babe Ruth-standard*, *Luongo-like*, *Brodeur-best*, *Lidstrom-high*. Такі лексичні одиниці виражають рівень, встановлений певним гравцем. Причиною вважати ці слова складними є їх графічна форма, вони пишуться через дефіс, а прізвище, або ім'я спортсмена виступає головним елементом, який визначає семантику даного композиту. *Derek Jeter is having a Babe Ruth-standard season, no wonder he was picked to represent his franchise at all-stars game. Дірек Джітер проводить надзвичайно результативний сезон, не дивно, що саме він представляє свою команду на грі всіх зірок. Roberto Luongo started this season with a slight rib injury that's why his stats are not Luongo-like at this stage. Роберто Луонго розпочав цей сезон з незначним ушкодженням ребра, тому на даному етапі ми бачимо незвичні для нього показники.*

Як ми бачимо, складні лексичні одиниці даного типу є оказіональними, адже обидві їх частини змінні, а їх значення не закріплене у словниках.

До другої групи належать лексичні одиниці, які можуть викликати певні труднощі. По-перше, вони не виглядають складними словами, адже пишуться роздільно, по-друге, вони, певною мірою, нагадують антономазію, а їх значення є цілком невідомим для вітчизняного читача. Наприклад, *Lawrence Welk play* (миттеві три аути на третій, домашній та першій базах), *Mr. Splitee pitch* (від *split-fingered fastball* – сильна кручена подача), *Baltimore Chop pitch* (подача в землю перед відбиваючим). Проаналізувавши слова даного типу, ми дійшли висновку, що їх значення завжди ідіоматичне. Дані композити не є оказіональними, адже їх елементи не змінні. Значення таких лексичних одиниць закріплене в спеціальних словниках, а їх розуміння вимагає широких фонових знань. *The Dodgers got high-quality players, whose average batting stats are above Mendoza line. У Доджерс зараз висококваліфіковані гравці, чий середній показники гри на бімі перевищують 21,5 %.*

Існують випадки, коли один з елементів складних слів даного типу є дериватом. *That was an outstanding effort by the third-base runner to score a point with that Texas leaguer behind the second. неймовірна гра ранера на третій і він приносить очко, незважаючи на досить слабкий удар, після якого м'яч ледве залетів за дригу базу.*

Ми вважаємо ці лексичні одиниці складними, адже вони позначають конкретне явище, а їх елементи не існують окремо і не виражають те саме значення.

До третьої групи належать складні слова, які можна віднести до класу синтетичних. Вони мають такі ж характеристики, що і лексеми попередньої групи, але їх структура нагадує синтетичні складні слова. Так, у реченні *they are never going to score two with that punch-and-Judy at bat*, конструкція *punch-and-Judy* перекладається як гравець, що слабо відбиває, а її значення впливає

лише з суми компонентів, що дає нам підстави розглядати її як складну лексичну одиницю. *Clement struck him out with another right-down-Broadway. Клемент знов його вибив чудовим кидком в середину страйк зони.*

Як ми бачимо, дані конструкції мають чітке значення і не потребують інших слів для позначення, уточнення, підсилення свого значення.

До четвертої групи належать композити, які складаються лише з власних назв. Такі лексичні одиниці носять координативний характер і вживаються лише з іменником, наприклад *Federer-Nadal competition*. Відношення між даними елементами можна представити у вигляді синтаксичної конструкції *competition between Federer and Nadal*. Обидва елементи позначають гравця, а їх графічна форма дає нам підстави вважати такі конструкції складними. Іноді, композити даного типу можуть виражати групи людей, команди, географічні території, наприклад *you can't be sure about the winner in Patriots-Jets rivalry. Ніколи не знаєш хто виграє у протистоянні між Петріотс і Джетс.*

До цієї групи також можна віднести телескопічні складні слова, елементами яких є власні назви. Такі слова нечисленні, а їх використання зумовлено прагненням до вживання більш коротких фраз, простіших конструкцій. Особливим випадком є телескопічне вживання імені і прізвища Alex Rodriguez. Тобто, для утворення композита слугували імена не двох спортсменів, а одного. *A-Rod beat new record with that blast. Алекс Родрігез побив новий рекорд своїм блискавичним ударом.*

Часто в газетних статтях використовують телескопічні скорочення назв команд. Наприклад, *coming soon – Preds-Canes match-up. Скоро відбудеться зустріч між Хижаками та Ураганями (Predators – Hurricanes).*

Отже ми бачимо, що складні слова, елементами яких є власні назви, дуже поширені в американській спортивній пресі та на телебаченні. Їх специфіка та відношення між компонентами дають нам підставу для виділення таких лексичних одиниць як окремий тип складних слів. Відповідно до викладеного матеріалу, вимальовуються чіткі перспективи подальшого дослідження.

Література

1. Fabb N., Compounding, in Spencer A. and A. M. Zwicky (eds.) Handbook of Morphology, Oxford, Blackwell, 1998. – 83 p.
2. Rodriguez J. La formacion de la palabras compuestas en ingles y en espanol, Universidad de la Habana: Ciudad de la Habana, 1986. – 250 p.
3. Scalise S., A. Bisetto and E. Guevara (2005), Selection in Compounding and Derivation, in Dressler W. U., D. et al. (eds.), Morphology and its Demarcation, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 2005. – p. 133–150.
4. Webster's Sports Dictionary. – Merriam-Webster Inc. Springfield, Massachusetts, USA., 1976. – 503 p.

УДК 811.11/ 811.13:378

ДОБРОВОЛЬСКАЯ Д.М., ДОБРОВОЛЬСКАЯ Л.В.
(Одесса)

О ФОРМИРОВАНИИ ЛЕКСИЧЕСКИХ НАВЫКОВ ПРИ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОМ ЧТЕНИИ

Лінгвістичні засоби автентичних текстів з менеджменту є головною причиною незрозуміння іноземцями інформації при читанні. Викладачі Одеського національного університету розробили нову технологію формування лексичних навичок студентів, що базується на читанні автентичних текстів і передбачає паралельний розвиток мовних та мовленнєвих навичок.

Обучение иностранному языку (ИЯ) в вузе связано с рядом трудностей. Во-первых, студенты, не находясь в естественной среде функционирования ИЯ, постоянно включены в общение на родном языке (РЯ), а количество учебных часов предмета ИЯ, в основном, ограничивается рамками 180–240 часов за весь курс обучения. Как результат – иноязычное общение в устной и письменной форме носит ограниченный характер, претерпевает интерференцию со стороны РЯ обучаемых. Во-первых, вузовская программа нацелена на овладение языком в профессиональной сфере общения, и никакая школьная программа не является достаточной и в плане языкового инвентаря, и в плане сформированности навыков и умений в основных видах речевой деятельности. Объясним сказанное несколькими примерами.